

Durruti sense aurèola

El mite de Durruti ha tornat a posar-se d'actualitat gràcies a la darrera producció de Vicente Aranda, 'Libertarias'. Però junt amb l'aurèola de mistificació hi va conviure el seu costat més humà. Tot seguit s'exposen diferents versions sobre la seua existència.

L'altre dia, tot contemplant l'Ariadna Gil a *Libertarias*, vaig topar-me inesperadament amb un vell conegut anomenat Durruti. La meua impressió –subjectiva, és clar, però m'agradaria no equivocar-me– fou d'alleujament: ja era hora que ens mostressin un Durruti sense poses heroiques! De les tres fotos de l'època que formen la iconografia durrutiana, el film deixa de banda la del soldat ras amb el barret de recluta i els binocles penjant del coll, i la de capítost amb gorra i jaqueta de cuir, i opta per la de l'home miop i espantadís que es mira el món amagat rere unes fràgils ulleres de carei rodonetes. És només la reconstrucció d'una de les tantes rodes de premsa amb els corresponsals estrangers al Front d'Aragó que convocava el Departament d'Informació i Propaganda del seu famós Consell, a Fraga o Bujaraloz. És un tímid Durruti intentant sortir mínimament airós de l'escomesa, mirant d'escapolir-se'n a base de retòrica...

A la recerca del mite. De fet, vaig topar-me amb en Durruti fa uns vint anys, quan la *moguda* de la contracultura va intentar posar-lo un xic de moda. Els contraculturals dels 70 dúiem un empatx de coses mal apreses. Parlàvem d'Emiliano Zapata sense més referent que un film d'Elia Kazan, el Che era abans que res el cartell que tot *progre* tenia al capçal del llit, els *hippies* predicaven de fer l'amor i no la guerra aprofitant tot allò de la píndola, en Gandhi era

una mena de mossèn Xirinachs, etc. I els carrers de París (Maig del 68) anaven plens de grafitis suggerents que eren un xic el punt de referència d'uns joves a la recerca d'una revolució enjogassada i diferent per un món en procés de canvi accelerat. Durruti era, si més no, un dels pocs noms propis dels murs del Maig francès que no hi era ridiculitzat, sinó tot el contrari. Calia que algú ens en fes

El film opta per la imatge de l'home miop i espantadís que es mira el món amagat rere unes fràgils ulleres de carei rodonetes.

cinc cèntims, d'aquest tal Durruti.

A finals dels 60 sols havien saltat la censura franquista *Homenatge a Catalunya* de l'Orwell (potser elsensors el consideraren "anticomunista") i el llibre de mossèn Jesús Arnal *Yo fui secretario de Durruti* amb el corresponent imprimatur del seu bisbe. Alguns cercàrem més dades en avorridíssims totxos sobre la història de la guerra civil acabats d'editar més enllà de la frontera: el front d'Aragó i la columna Durruti hi sortien tan de passada que n'estàvem bas-

tant al·lucinats. I de sobte va i esclata la transició amb el retorn de l'exili de tants vells cenetistes amb maletes plenes de llibres vells, caticismes, devocionaris, estampetes i vides de sants: Sant Durruti hi era dels més venerats. Ens arribava amb un bon gruix de purpurina al damunt que calia gratar molt a fons si és que en volíem treure l'aigua clara i no limitar-nos a fer-ne pòsters, adhesius, clauers, mini-dossiers i llibres de butxaca a deu drets de la Bruguera, que podies trobar en qualsevol quiosc tot ramblejant.

Durruti, doncs, es va posar de moda. Als qui fa vint anys tenien vint anys (o un xic més i tot) ens tenia encisats i com embadalits. Era tot un poeta. Havia dit coses com "Portem un món nou dins els nostres cors", "no permeteu que sorgeixin líders entre vosaltres", "És només de vosaltres que en depèn el canvi del curs de les vostres vides". Per ell, la revolució era "una llarga i difícil marxa, una marxa vers el desconegut, en què generalment solen caure els millors abans d'arribar al final: només és possible a aquest preu", i coses per l'estil que feien uns titulars millors que els lemes post-situacionistes de quan els murs tenien la paraula pel maig del 68. Trobàvem especialment afalagador, per més que ens vantéssim d'internacionalisme, la seva entrançable definició del fet revolucionari: "Transformar Espanya en una immensa Barcelona..."

Era una nova i involuntària forma de culte a la personalitat que se

superposava a la que ens precedí, justament contra allò que les descripcions dels seus íntims ens han fet arribar. En selecciono unes poques, tot i tenint present que triar és sempre traïr una mica. La seva companya, la francesa Emilienne Morin, s'indignava quan veia que la gent que en vida el tractà de criminal –burgesos i capellans inclosos– volia fer-ne una mena de “Crist Roig” o de “fill pròdig”, deia. No sé pas què hauria dit en veure'l convertit pels nous *progres* dels 70 (i després) en una mena de Jesucrist Superestar que s'enduïa la gent a la santa muntanya de les Benaurances –el Front d'Aragó en el seu cas– i els predicava l'evangeli del comunisme llibertari i tot allò de “les coses difícils, les volem” mentre els alimentava amb una mena de multiplicació dels pans i els peixos. També s'esgarriaria si aquest juliol algú volgués celebrar-ne el centenari del naixement (o la vigília del 20-N el 60 aniversari de la seva mort i d'aquell mític enterrament amb el president Companys encapçalant-ne el dol).

La seva dona sabia que era una persona normal, amb els seus dalts i baixos, no tan masclista –ens diu– com la mitjana dels anarquistes espanyols: es van conèixer a París, va recórrer amb ella mig Europa, havia vist món... Quan l'any 31 van poder tornar a Barcelona, la pobra Emilienne va trobar-se aquí amb uns anarquistes massa “elementals”, dels que van al bar i deixen la dona a casa com a cosa normal: “Em fan gràcia quan parlen d'amor lliure perquè va tan contra el seu caràcter”. Quan ell estava sense feina i ella anava a guanyar-se les garrofes (feia d'acomodadora de cine, per cert), ell sabia que li tocava posar-se el davantal, i fer el dinar, pelar patates i canviar les calcetes de la nena, tot i que els companys que passaven a veure'l s'ho miressin mig escandalitzats que la dona el manés.

Quotidianitat. Els qui parlaven de la seva vida quotidiana, els qui intentaven descriure'n el dia a dia, els fou difícil escapar a una

certa mitificació involuntària: es comportava com una persona normal! Auguste Souchy, per exemple: “Es diferenciava de tots els generals del món; vivia amb la seva gent, dormia damunt la mateixa palla, anava amb esparidenyes com tothom, menjava el mateix menjar i la gent deia “Es un dels nostres”. Quan la seva època d'atracador, la mare el renyava quan anava a veure-la a Lleó: els diaris diuen que fas diners a palades i quan vens a veure'm encara t'haig de sargir la roba

i posar-te mitges soles a les sabates; em sembla que t'alleven més coses de les que realment has fet.

Gaston Leval explicava de quan Durruti va topar-se amb un campament ambulat de gitanos, allà en terres d'Aragó. Aquesta gent que circula saltant-se contínuament la línia poden ser una referència per als facciosos, va pensar. Solució: fem-los vestir com a la nostra gent, amb granota d'obrer. Els gitanos no gosaren negar-s'hi, però el seu ensurt fou indescriptible en sentir la suggerència de Durruti: “Ara

La figura del general Durruti va aixecar una gran admiració. En vida va ser considerat un heroi i una vegada mort va passar a ser un mite.

Imatge de Durruti (al mig). Els seus col·laboradors més propers van intentar trencar amb la figura d'heroi de la resistència anarquista.

que ja dueu roba d'obrer, potser que treballéssiu una mica". Els posà a pic i pala a fer un camí que la col·lectivitat veïna havia demanat per enllaçar amb la carretera, i anava tot sovint a veure'ls pençar, feliç d'haver-ne fet persones útils, gent com cal, dignificada pel treball. Quan els gitanos el veien arribar remugaven sorneguers fent-se l'ullet, amb el seu inefable deix andalús: "Ayí ehtá el zenó Durruti". I aixecaven el puny seguint les ordenances.

El pedestal són les sabates. A contracorrent massa sovint dels tòpics, molts dels qui el conegueren van col·laborar en l'intent de desmitificar-lo, d'alliberar-lo d'una incòmoda aurèola, d'ajudar-lo a baixar del pedestal. Volien recalcar-ne, amb una colla de breus testimonis i comentaris, el vessant més humà, més de carn i ossos. Dic a contracorrent, perquè era una persona prou coneguda (feia mítings a la Monumental o bé llarguíssims parlaments a través de la ràdio), perquè hi havia una columna que es deia Durruti-Farràs, perquè el front d'Aragó era ple de cartells encapçalats amb un eloqüent "Durruti ordena", perquè el seu nom envaïa la vida quotidiana; Cafè Durruti, cine Durruti,

mercat Durruti, avinguda Durruti...

La descripció que d'en Durruti féu Joan Ferrer volia remarcar-ne la senzillesa; "Se li notava que ve-

El nom de Durruti envaïa la vida quotidiana; Cafè Durruti, cine Durruti, mercat Durruti, avinguda Durruti...

nia de províncies, tenia un no sé què de rústec. Tot sovint pensava i rumiava molt sovint però no era cap intel·lectual. Era de Lleó, a l'altiplà castellà, i en tenia la duresa. A Barcelona va llegir els clàssics anarquistes, el seu horitzó cultural fou, però, sempre un xic limitat. Actuava per instint, evidentment. Potser era un obcecat però el seu tarannà era bondadós" I afegia: "No fem més que parlar-ne a totes hores, com si no n'hi hagués hagut d'altres com ell; en realitat hi hagué milers de Durrutis anònims".

D'altres el descriuen com algú instintiu, elemental, ingenu, refiat, tranquil, amistós, "bondadós, quan volia, quasi tendre". Segons Madeleine Lehning, era un home "inexplicablement modest".

La desmitificació segueix. Carlos Semprún al·ludia a la passió necròfaga (culte als morts en pla *heavy*) del moviment obrer. "Només sé que adoren els enterraments: són les desfilades més concorregudes pels militants. Mor un líder i la massa, que tant els costa reunir-se per les avorrides tasques de la militància quotidiana, s'apressa alegrement a seguir el fèretre de l'eminent camarada, fill predilecte de la classe obrera. Recordeu l'enterrament de Durruti..." Semprún es malfiava que algú volgués commemorar el 40 aniversari de la seva mort la vigília del 20-N, igual que nosaltres ara ens malfiem del mateix vint anys més tard. De fet sempre he trobat indigne el gust per les aurèoles de màrtir que va tenir *la sort* de morir a temps, coherent amb la seva trajectòria, abans que els ideals el traïssin com van fer amb els seus supervivents. Jo prefereixo la frase del durrutejant Pere Quart: val més gos viu que lleó mort. I no penso només en Durruti!

Santi Soler